

מתמר, כמדומה, להיות בעליו. ניכר במחברו שפונותיו טובות היו ושהוא מתמצא יפה בספרות „קלסית“, אך התוצאה היא, לכל המוטב, „פסבדו־קלסית“, מעין „כמעט־כמ“ עט... אבל עוד לא“.

נראה כי ספרון זה נועד (אולי לא בכוונה תחילה) להנות את עין הקורא בלי שיעסיק במיוחד את לבו ומוחו. ואכן, נאה הוא לכוונת־הספרים ונעים לדפדף בו, מהגם שאינו מוזק.

בין כונב ודשא

הגם שאין חולקים כמעט על מקוריותו וייחודו של המספר י. שנהר בלשון ובסגנון, אי־אפשר להניח להם כמוסכמה שמיותר לדון בה שוב, ולו אך מטעם זה בלבד: לשון וסגנון ביצירת שנהר אינם רק „גור־מים“ חיוניים ביצירה, הם־הם היצירה.

מי שמכנה זוג־מכנסיים בשם „בר־הליכיים“, הרי לא די שהוא מקנה להם בכך כינוי מצועצע של התחכמות לשונית אלא בכך גם קובע הוא אופי, טעם ותכלית. זוג־המכנסיים שוב אינו לבוש, כלי־שרת, אלא גיבור־עלילות בוכות עצמו. למקרא הדברים ברור ונהיר כי בראשית היה הכינוי והוא שהכתיב לא רק את תפקיד הגיבור אלא גם את ההשראה לסיפור.

גיבורי הסיפורים האלה, או הנפשות הפועות לות, אינם דווקא אנשים או חיות, צומחים או דוממים. באהדים מן הסיפורים, והטובים שבהם, ה„נפשות“ אינן אלא מושגים מופ־שטים, כמו הימים בסיפור „דודיק מחפש את השבת“, או המלים ב„מעשה היוגב והמלים היפות“.

בסיפור „ריח אורח“, לדוגמה, בא ריח־הגן לערוך ביקור בבית אחד, ובלשון המספר: „נתייצב בטבור החדר והתחיל זולף ומגמר בשמי אילן ובשמי שיח“. הריח מתקבל באירצון עלידי דיירי הבית, הריח־שלי־כל־ימות־השבע, ריח־הבגדים המטורון וריח־הספרים הנמליץ. יש בסיפור קצר זה מכל־וכל — התרששות מציאותית מאד, שיחת־טרקלין סטירית, סיטואציה חברתית מובהקת,

עינה, ובייחוד על הכיתה, השיעורים, התער לולים וה„מתיחות“, והמו־המון על המורה לספרות שמילקיהו (איזה שם מתוק, הומר ריסטי!), המכונה בקיצור בפי חניכיו „שמי־ליק“, וקצת גם על המנהל, ד״ר בן־הודיה. הכל, הכל על דרך ההומור. כמובן.

אבל זהו הומור מסוים מאד. הומור של „ההפסקה הגדולה“ בחצר הגימנסיה, ולכל היותר של עתו־קירי במועדו־נוער. „עמוד נוח / אין לך כוח. // עמוד דום / יש לך חום“. „יש לו סיפורים כל־כך עצובים, עד שאפשר למות מצחוק“. ועוד כיוצא בזה. הרבה.

הנקודה המנחמת ביותר היא העדות הנמצאת לנו כאן לכו־חיותן של ערבות חבוטות־משכבר, לכוח השרידה של מיני־חכמות שעוד לפני עשרים שנה ויותר — יסלה לנו האלוהים! — נראו תפלות ומיושנות מעט, לרציפותן והשתמרותן של ההומור הגימנ־זיסטי־העברי כצביונו מימי־ימימה.

מי זה אומר שאין לנו הומור, הה? ומי זה אומר שאין לנו מסורת?!

י. ע.

בסוד גני המלך

זהו ספרון העושה רושם של ספר בוכות צורתו החיצונית ההדרה והמעטפת הנאה. העיטורים — מלאכה נקיה, אולי נקיה מדי, של גד אולמן — נראים בחלקם הגדול ככרוזות ומעידים על כשרונו כגרפיקאי טוב־טעם. ציור הכתב מכבד קצת על הקריאה, והגם שהוא משתלב יפה בציורים, קשה להשתכנע שהיה בו צורך חיוני; הוא נראה שייך ל„צורה“ יותר מאשר ל„תוכן“.

קשה לומר בדיוק מה חסר בו, בקובץ אגדות ושירים זה, וקשה יותר להגדיר מה יש בו. חסר לו „משהו“, אותו משהו־של־ערך שהוא

* פוצו: יומנה הפרטי ביותר של איה הגיגיגית; ציורים; אראלה; הוצאת „מסדה“, 1960; 132 עמ'.

** איתמר יעוזקסט: בסוד גני המלך; כתב וצייר: גד אולמן; הוצאת עקד, תשכ״א.